

# DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Vlaamse overheid  
Koning Albert II-laan 35 bus 40  
1030 BRUSSEL  
T 02 552 77 05  
F 02 552 77 01  
[www.vlaanderen.be](http://www.vlaanderen.be)

## JAARVERSLAG

////////////////////////////////////  
**Handel in levende producten van rundvee**

Evolutie van 2003 tem 2016

////////////////////////////////////

Vanaf 1 januari 2011 is in Vlaanderen een zoötechnische erkenning vereist voor het winnen of opslaan van sperma, eicellen of embryo's van runderen met het oog op het in de handel brengen ervan onder de vorm van een verkoop, een bezit met het oog op een verkoop, een aanbieding voor verkoop en iedere beschikbaarheidstelling, levering of overdracht aan derden tegen of zonder vergoeding, met het oog op gebruik.

Deze zoötechnische erkenning is geregeld in het Fokkerijbesluit van 19 maart 2010. Ze heeft tot doel de handel in sperma, eicellen en embryo's te kunnen controleren met betrekking tot de certificatie van de zoötechnische kwaliteiten van de donoren. De zoötechnische controleopdracht is vervat in de richtlijnen van de Raad 2009/157/EEG (raszuivere fokrunderen) en 90/425/EG (veterinaire en zoötechnische controles).

Deze erkenning komt bovenop de veterinaire erkenning die voor rundvee voorgeschreven is in de richtlijnen 88/407/EG (sperma) en 2003/43/EEG (embryo's en eicellen). Deze erkenning behoort tot de federale bevoegdheid. Informatie hierover kan u vinden bij het Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid.

Erkende centra zijn verplicht om jaarlijks vóór 31 maart aan het departement Landbouw en Visserij een activiteitenverslag, jaarverslag genoemd, over te maken. In dit rapport worden de cijfers verwerkt van deze jaarverslagen.

In de grafieken zit een onderbreking. Tot 2010 werden de cijfers verzameld voor periodes van 1 juli tot 30 juni. Vanaf 2011 gebeurt dit per kalenderjaar. De overlap werd vermeden door een bijkomend 'jaarverslag' op te vragen.

# 1 HANDEL IN SPERMA

Dit rapport brengt niet de volledige handel in Vlaanderen voor rundveesperma in kaart. Aan de hand van de jaarverslagen van de erkende centra kan enkel een beeld geschetst worden van de handel door de in Vlaanderen gevestigde centra. Wat door Waalse centra rechtstreeks aan Vlaamse veehouders wordt geleverd, is niet meegenomen. De Waalse overheid verzameld geen cijfers over de werking van haar centra. De werkelijke aankopen door de Vlaamse veehouders zijn bijgevolg hoger dan hierna getoond wordt.

## 1.1 De centra

### 1.1.1 Aantal centra

In 2016 beschikken 24 Vlaamse centra over een erkenning. Het gaat om 1 wincentrum en 23 opslagcentra. Sommige centra hebben bijkomend een erkenning voor de winning en/of de opslag van eicellen en embryo's. De coördinaten van deze centra zijn te vinden op de webpagina <http://lv.vlaanderen.be/nl/dier/runderen/voortplantingstechnieken>

Van de 23 sperma-opslagcentra zijn er 8 actief in de intracommunautaire handel. 4 van deze 8 centra wisselen sperma uit met hun Nederlandse moeder-/zusterorganisatie.

Vergeleken met de paarden- en de varkenssector is het aantal centra voor rundveesperma relatief beperkt. Rundveesperma wordt in hoofdzaak in bevroren toestand verhandeld, wat een grotere actieradius toelaat voor de betrokken centra..

Inseminatie is geen diergeneeskundige handeling. Niettegenstaande is de toename aan centra vooral te wijten aan de toename van dierenartsen die deze activiteit uitoefenen. In de fokkerijreglementering werd daarom het begrip 'depot' opgenomen. Dierenartsen-inseminatoren en vertegenwoordigers die uitsluitend in op dracht en voor rekening van een erkend centrum sperma verkopen, worden beschouwd als een depot van het erkend centrum en hoeven niet zelf een erkenning aan te vragen. .

### 1.1.2 Verspreiding over het Vlaamse Gewest

Opgedeeld naar vestigingsplaats, zijn 9 opslagcentra gevestigd in West-Vlaanderen, 10 in Oost-Vlaanderen, 1 in Antwerpen, 2 in Limburg en 1 in Vlaams-Brabant. Deze verspreiding houdt geen verband met de vee-dichtheden in de provincies.

### 1.1.3 Activiteitsgraad van de centra

In Vlaanderen werden in 2016 meer dan 816.000 doses sperma verkocht

De omvang van aan- en verkoop verschilt sterk tussen de centra. Op basis van de verkoopcijfers kunnen de centra opgedeeld worden in centra die meer dan 30.000 doses per jaar verkopen en centra die minder dan 20.000 doses per jaar verkopen. Meer dan 93 % van het sperma wordt verkocht door centra die meer dan 30.000 doses per jaar verkopen.

In de groep die minder dan 20.000 doses per jaar verkopen, zitten 16 opslagcentra. 12 daarvan verkopen overwegend sperma via inseminatie. 8 daarvan verkopen minder dan 20 doses sperma per week.

### 1.1.4 verkoopsystemen

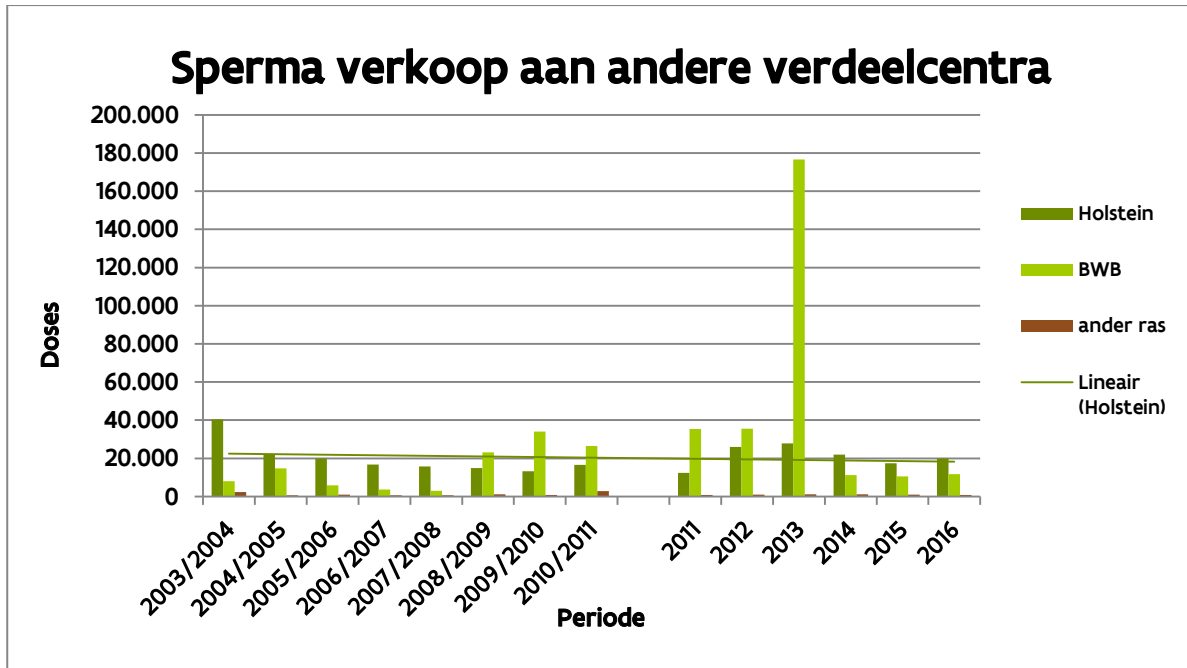
Bij controle op het terrein worden 3 verkoopsystemen aangetroffen:

- sperma verkopen aan een ander erkend centrum (doorverkoop)
- sperma verkopen aan een veehouder/ doe-het-zelver
- sperma verkopen aan een veehouder via een inseminatiedienst

#### 1.1.4.1 Verkoop tussen centra

Elke verkoop tussen centra brengt een bijkomende kost mee. Om die reden blijven spermaverkopen tussen centra beperkt. In 2016 werden in totaal 32.382 doses sperma verhandeld tussen centra. 10.921 doses gingen naar opslagcentra gevestigd in Vlaanderen.

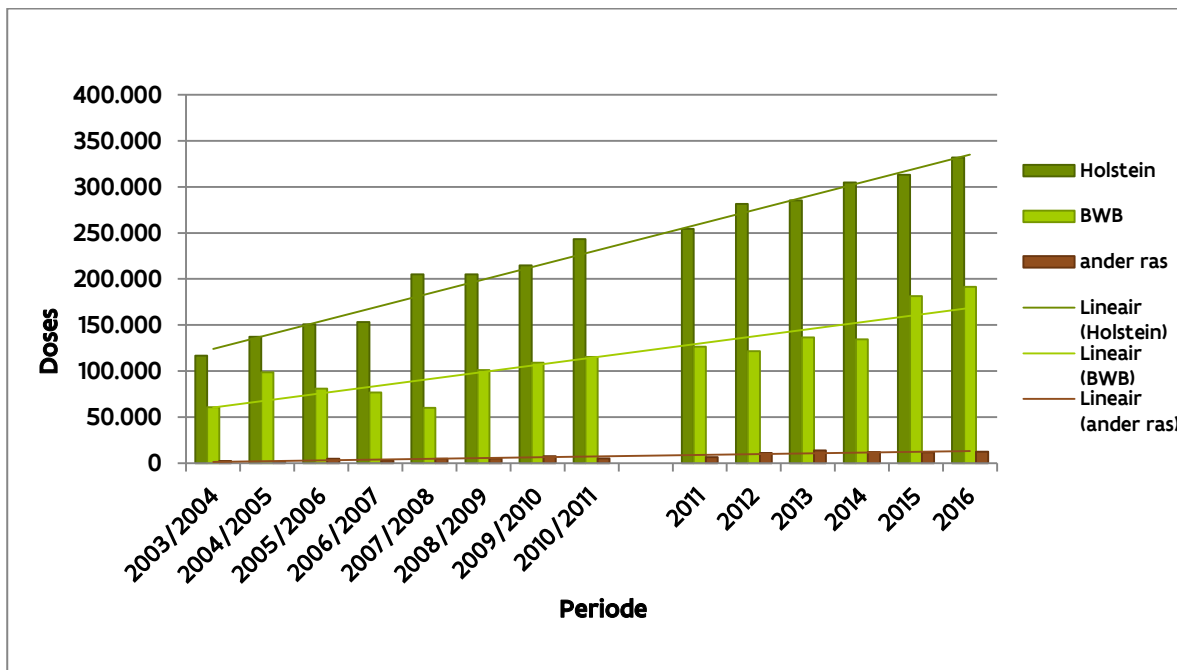
Sinds 2008, het jaar waarin de productie van het wincentrum voor het eerst in rekening wordt gebracht, wordt meer dan de helft van de verkoop tussen centra gerealiseerd door het wincentrum. In 2013 werd door dit centrum een uitzonderlijke verkoop uit de reserves gerealiseerd.



Figuur 1: Spermaverkoop tussen de centra

#### 1.1.4.2 Verkoop aan veehouders

De verkoop van sperma aan veehouders/doe-het-zelvers neemt elk jaar toe maar niet in gelijke mate voor alle rassen. De toename is stijgend voor Holstein en licht stijgend voor Belgisch Witblauw en andere rassen. Vleesveerassen worden doorgaans minder gestald in de maanden waarin weidegang mogelijk is. Het is voor de vleesveehouder minder arbeidsintensief om een dekstier in het koppel te laten dan om de tochtige dieren te stallen en te insemineren. De reflex om dekstieren te gebruiken bij vleesvee is niet zonder risico. Stieren waarvoor noch fokwaarden, noch informatie over hun bevruchtingscapaciteit of verwantschap met de eigen vrouwelijke populatie beschikbaar is, is in sterk ingeteelde rassen, mede verantwoordelijk voor de mindere rendabiliteit van de vleesveebedrijven.



Figuur 2: Spermaverkoop aan veehouders/doe-het-zelvers per ras

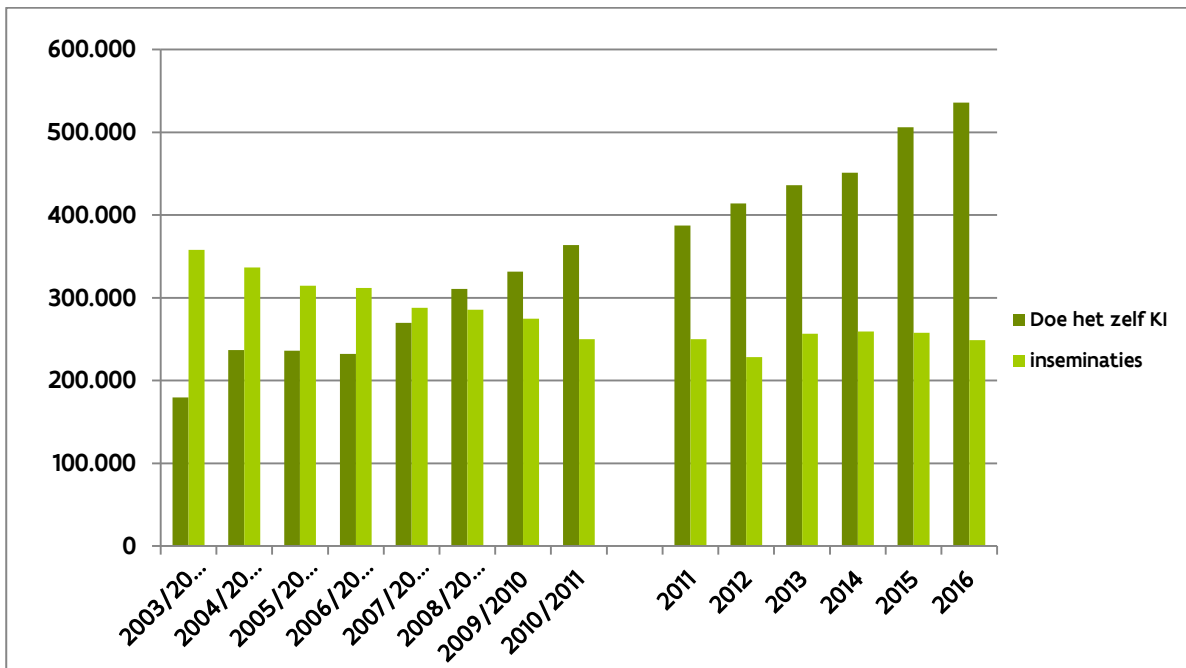
#### 1.1.4.3 Verkoop via inseminator

Dierenartsen die sperma insemineren dat al bij de veehouder aanwezig is of dierenartsen die voor rekening en onder verantwoordelijkheid van een erkend centrum insemineren, zijn niet erkenningsplichtig.

Dierenartsen die zelf sperma aankopen om te insemineren op de bedrijven zijn wel erkenningsplichtig. Wie sperma verkoopt, moet kunnen instaan voor het afleveren van certificaten aan de koper hetzij via een erkende fokkersvereniging, het zij zelf op basis van een veterinaire rechtelijke erkenning voor winning en/of opslag van sperma bestemd voor het intracommunautaire handelsverkeer.

Spermaverkoop via inseminatie is een methode die tot in 2012 aan belang inboet. In de periode 2003/2004 werd nog 61% van het sperma verkocht via inseminatie. In 2012 is dit gedaald tot 35,56%. Sindsdien lijkt het aantal inseminaties zich te stabiliseren.

Er zijn geen cijfers beschikbaar die aantonen dat de veehouders ondertussen zelf meer insemineren. Het is mogelijk dat zij sinds de aanvang van de dataverzameling, meer beroep gingen doen op een derde, mogelijk de bedrijfsdierenarts, om het sperma opgeslagen op het eigen bedrijf te insemineren.



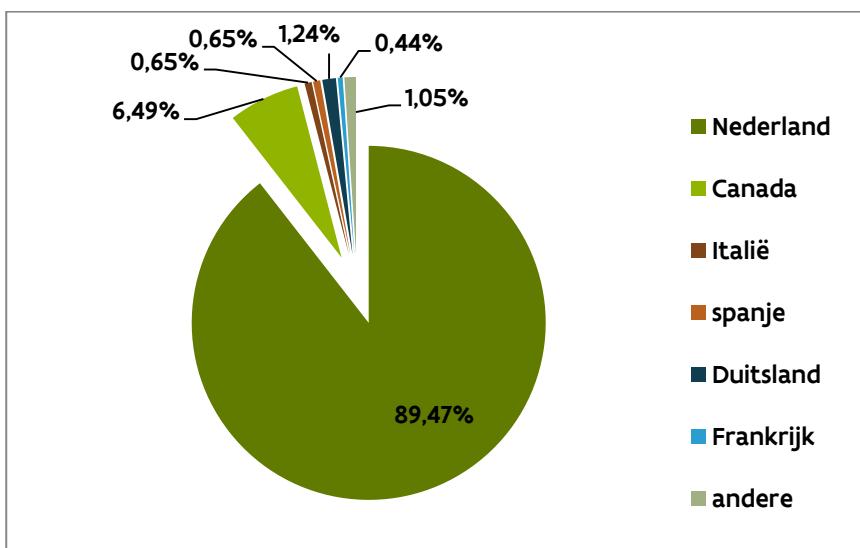
Figuur 3: Evolutie van Spermaverkoop via inseminatie en doe-het-zelf KI

## 1.2 SPECIFIEKE KENMERKEN VAN DE HANDEL

### 1.2.1 Herkomst van het sperma

Centra moeten de herkomst van het sperma registreren. In het jaarverslag wordt gevraagd hoeveel sperma per ras en per aanleverend centrum werd aangekocht.

Vlaanderen is een importgebied voor sperma. 88,67% van het sperma komt uit Nederland. De aanvoer via Nederland maskeert in belangrijke mate de aanvoer uit 3de landen en uit andere lidstaten. Dit is duidelijk het geval voor de 4 belangrijkste centra in Vlaanderen. Daarnaast voert 1 centrum sperma in uit Canada en een ander uit Italië .



Figuur 4: Oorsprong van de aanvoer in Vlaanderen

Meer dan de helft (52,84%) van het Belgisch Witblauw sperma, geproduceerd in Wallonië, komt in 2016 in Vlaanderen terecht via Nederland. Sperma dat in België wordt aangekocht door de centra komt voor 84,81% uit Wallonië en voor 15,19% uit Vlaanderen. Het uit Wallonië aangevoerde sperma (60.679 doses),

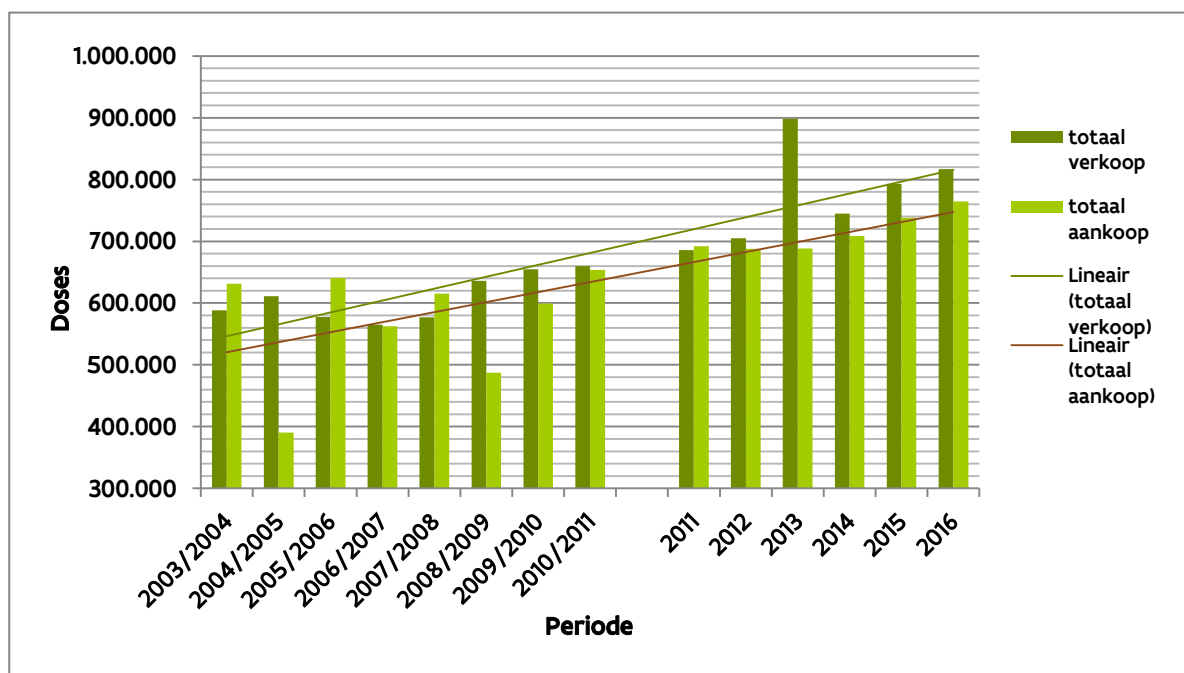
bestond in 2016 voor 90,76% uit Belgische Witblauwsperma, voor 6,21% uit Holsteinsperma en voor 3,03% uit sperma van andere rassen .

### 1.2.2 Evolutie van de handel

De globale aan-en verkoop van rundveesperma blijft groeien..

De crisis in de veehouderij met een dieptepunt in 2008, is af te lezen van de aankoopcijfers van de centra in 2008/2009. De verkoopcijfers bleven op dat moment stijgend. De aankoopdaling voor de periode 2004/2005 is te wijten aan het ontbreken van jaarverslagen met informatie over de aankopen door de centra.

De piek in de verkoop in 2013 betreft een eenmalige verkoop uit de reserve van een centrum.

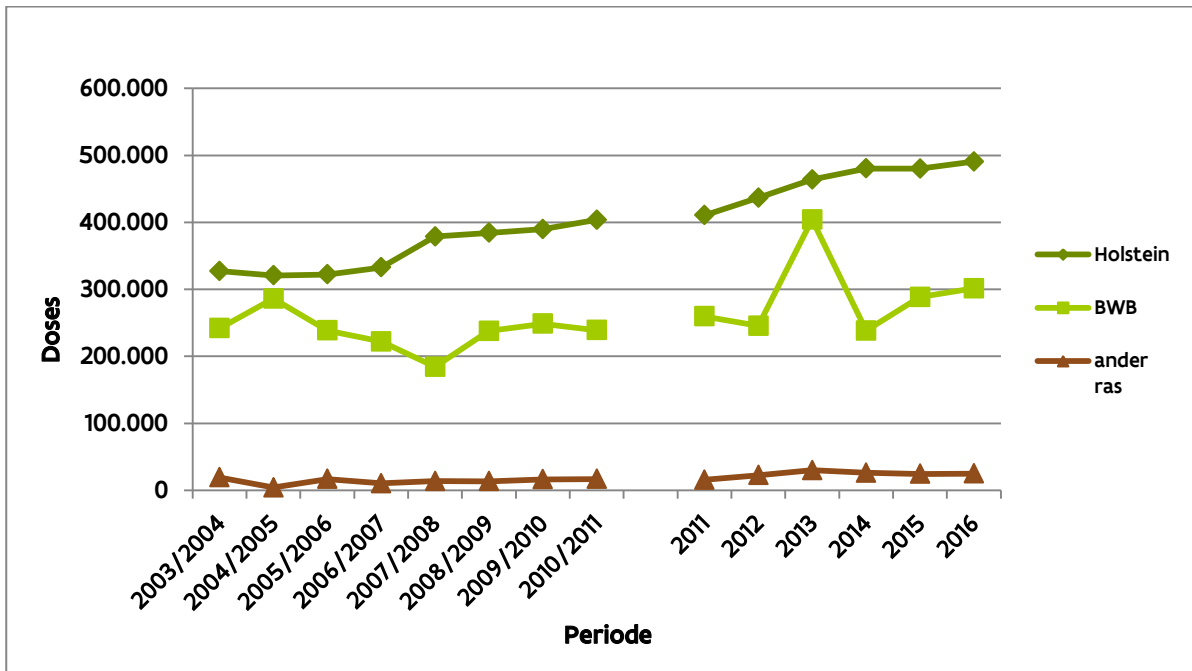


Figuur 5: Evolutie van de aan- en verkoop van sperma

### 1.2.3 Rassen

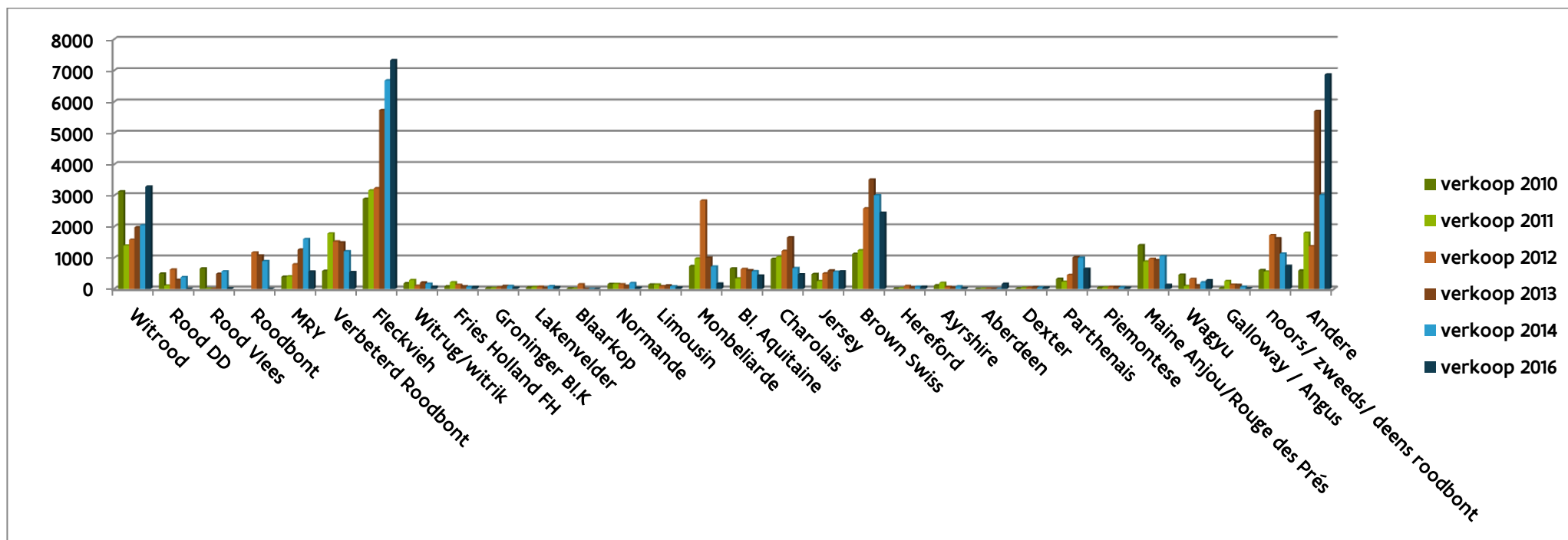
Ruim 60% van het in 2016 aangekochte sperma is Holsteinsperma, 36% is Belgisch Witblauwsperma (dubbeldoelvariant inbegrepen) en slechts 3 % is sperma van andere rassen.

Het opveren van de spermaverkoop vanaf 2008/2009 voor het Belgisch Witblauw heeft te maken met het toevoegen van de verkoopcijfers van het spermawincentrum. De forse toename van de verkoop in 2013 heeft te maken met een eenmalige actie waarbij Belgisch Witblauw-sperma verkocht werd aan een ander centrum. Los daarvan toont de verkoop van sperma voor alle rassen een stijgende trend.



Figuur 6: Evolutie van de spermaverkoop per ras

Al een aantal jaren wordt verteld dat er bij de veehouders veel aandacht is voor andere rassen. Het aantal verkochte doses van andere rassen neemt van jaar tot jaar toe. De verhouding van het handelsvolume vergeleken met dit van Holstein en Belgisch Witblauw sperma, blijft echter dezelfde. Voor 'andere rassen' blijft het aandeel schommelen rond de 3%. De gebruikte rassen geven vooral een indicatie voor de wijze waarop de beveelsdheid van de melkveepopulatie verbeterd wordt.





## 2 HANDEL IN EMBRYO'S

In tegenstelling tot bij spermawinning, -opslag en -inseminatie

- zijn het winnen en inplanten van embryo's diergeneeskundige handelingen
- gebeurt het winnen van embryo's, meestal op het bedrijf van de veehouder, door een veterinairerechtelijk erkend embryoproductieteam.

Zoals voor sperma het geval is, mogen enkel embryo's opgeslagen door, en in het centrum van embryo(productie)teams, in de handel worden gebracht en gebruikt in andere bedrijven dan waar ze werden gewonnen.

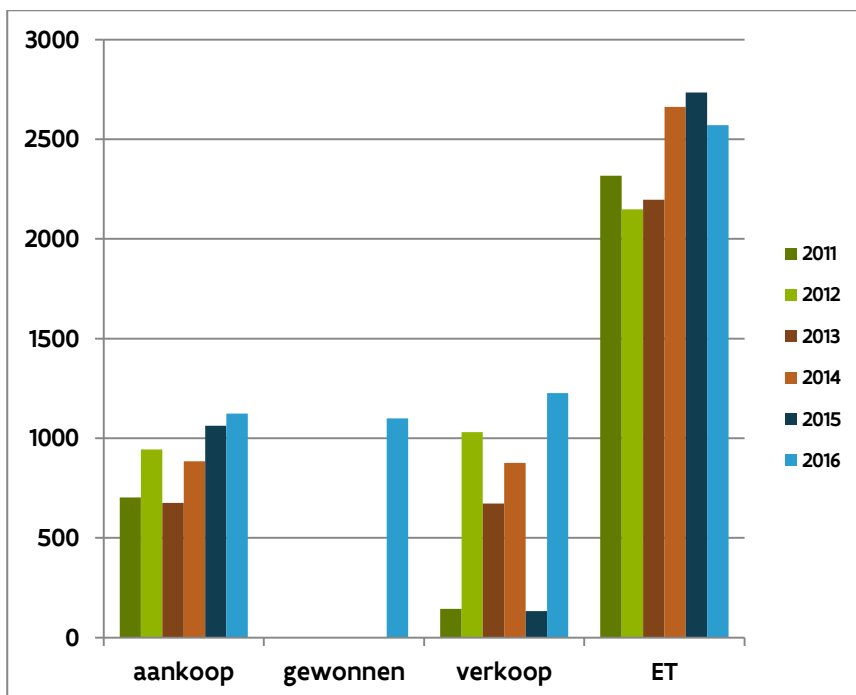
### 2.1 De centra

Sinds het Fokkerijbesluit in werking trad, werden 2 centra erkend voor de winning en de opslag van embryo's en 2 centra erkend voor de opslag van embryo's.

### 2.2 Specifieke kenmerken van de handel

Centra kunnen enkel embryo's aankopen bij erkende centra in binnen en buitenland. In 2016 werden 1062 embryo's aangekocht door de centra, allen van het Holsteinras. Er werden 1226 embryo's verkocht waarvan 91,6% van het Holsteinras en 8,4% van het Belgisch Witblauwras

De link tussen de cijfers voor aankoop en verkoop van embryo's door de centra is op dit moment nog niet geheel duidelijk. Om die reden worden vanaf 2016 ook cijfers opgevraagd over het aantal gewonnen embryo's.



Figuur 7: Evolutie van aankoop, verkoop en transplantatie van embryo's

Uit de grafiek blijkt dat het aantal door de centra verkochte embryo's heel wat kleiner is dan het aantal uitgevoerde embryotransplantaties. Dit kan wijzen op het belang van embryo's die gewonnen en bewaard worden op het bedrijf van de veehouder, embryo's die niet bedoeld zijn om te worden

verhandeld. De rasverhouding van de uitgevoerde embryo-transplantaties ligt in de lijn van de spermaverkoop. In 2016 werden in totaal 2570 embryo's getransplanteerd. 70,37 % van deze embryo's waren van het Holsteinras, 29,48% van Belgisch Witblauw en in de rand werden nog enkele embryo's van andere rassen ingeplant.

### **3 EICELLEN**

De winning en opslag van eicellen is zowel veterinairerechtelijk als zoötechnisch gereguleerd.

In Vlaanderen werden ook in 2016 geen eicellen gewonnen of verkocht

\*\*\*\*\*